

Epimenidés z Knóssu

Testimonia DK 3 A

A 1 = Diogenés Laertios, Vitae philosophorum I,109-115

Ἐπιμενίδης, καθά φησι Θεόπομπος (FGrHist. 115 F 67; II,548) καὶ ἄλλοι συχνοί, πατρὸς μὲν ἦν Φαιστίου, οἱ δὲ Δωσιάδα, οἱ δὲ Ἀγησάρχου· Κρής τὸ γένος ἀπὸ Κνωσοῦ, καθέσει τῆς κόμης τὸ εἶδος παραλλάσσω. οὗτός ποτε πεμφθεὶς παρὰ τοῦ πατρὸς εἰς ἀγρὸν ἐπὶ πρόβατον, τῆς ὁδοῦ κατὰ μεσημβρίαν ἐκκλίνας ὑπ' ἄνθρωπι τινὶ κατεκοιμήθη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα ἔτη. διαναστὰς δὲ μετὰ ταῦτα ἐζήτει τὸ πρόβατον, νομίζων ἐπ' ὀλίγον κεκοιμηῆσθαι. ὡς δὲ οὐχ εὔρισκεν, παρεγένετο εἰς τὸν ἀγρὸν, καὶ μετεσκευασμένα πάντα καταλαβὼν καὶ παρ' ἑτέρωι τὴν κτῆσιν, πάλιν ἦκεν εἰς ἄστυ διαπορούμενος. κάκει δὲ εἰς τὴν ἑαυτοῦ εἰσιῶν οἰκίαν περιέτυχε τοῖς πυνθανομένοις, τίς εἶη, ἕως τὸν νεώτερον ἀδελφὸν εὐρών τότε ἤδη γέροντα ὄντα, πᾶσαν ἔμαθε παρ' ἐκείνου τὴν ἀλήθειαν. (110) γνωσθεὶς δὲ παρὰ τοῖς Ἑλλησι θεοφιλέστατος εἶναι ὑπελήφθη. τότε καὶ Ἀθηναίοις (τότε) λοιμῶι κατεχομένοις ἔχρησεν ἡ Πυθία καθῆραι τὴν πόλιν· οἱ δὲ πέμπουσι ναῦν τε καὶ Νικίαν τὸν Νικηράτου εἰς Κρήτην, καλοῦντες τὸν Ἐπιμενίδην. καὶ ὅς ἐλθὼν Ὀλυμπιάδι τεσσαρακοστῇ ἔκτῃ (-596/-593) ἐκάθηρεν αὐτῶν τὴν πόλιν καὶ ἔπαυσε τὸν λοιμὸν τοῦτον τὸν τρόπον· λαβὼν πρόβατα μέλανά τε καὶ λευκά ἤγαγεν πρὸς τὸν Ἄρειον πάγον· κάκειθεν εἶασεν ἰέναι οἱ βούλοιντο, προστάξας τοῖς ἀκολούθοις, ἔνθα ἂν κατακλινῆ αὐτῶν ἕκαστον, θύειν τῶι προσήκοντι θεῶι· καὶ οὕτω λῆξαι τὸ κακόν. ὅθεν ἔτι καὶ νῦν ἔστιν εὐρεῖν κατὰ τοὺς δήμους τῶν Ἀθηναίων βωμοὺς ἀωνύμους, ὑπόμνημα τῆς τότε γενομένης ἐξιλάσεως. οἱ δὲ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν τοῦ λοιμοῦ τὸ Κυλώνειον ἄγος σημαίνειν τε τὴν ἀπαλλαγὴν· καὶ διὰ τοῦτο ἀποθανεῖν δύο νεανίας Κρατῖνον καὶ Κτησίβιον, καὶ λυθῆναι τὴν συμφορὰν. (111) Ἀθηναῖοι δὲ τάλαντον ἐψηφίσαντο δοῦναι αὐτῶι καὶ ναῦν τὴν εἰς Κρήτην ἀπάξουσιν αὐτόν. ὁ δὲ τὸ μὲν ἀργύριον οὐ προσήκατο· φιλίαν δὲ καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο Κνωσίων καὶ Ἀθηναίων.

καὶ ἐπανελθὼν ἐπ' οἴκου μετ' οὐ πολὺ μετήλλαξεν, ὡς φησι Φλέγων ἐν τῶι Περὶ μακροβίων (F GrHist. 257 F 38; II,1191) βιοὺς ἔτη ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν· ὡς δὲ Κρήτες λέγουσιν, ἐνὸς δέοντα τριακόσια· ὡς δὲ Ξενοφάνης ὁ Κολοφώνιος (21 B 20) ἀκηκοέναι φησί, τέτταρα πρὸς τοῖς πεντήκοντα καὶ ἑκατόν.

έποίησε δὲ Κουρήτων καὶ Κορυβάντων γένεσιν καὶ Θεογονίαν ἔπη πεντακισχίλια, Ἄργους ναυπηγίαν τε καὶ Ἰάσονος εἰς Κόλχους ἀπόπλουν ἔπη ἑξακισχίλια πεντακόσια. (112) συνέγραψε δὲ καὶ καταλογάδην Περί θυσιῶν καὶ τῆς ἐν Κρήτηι πολιτείας καὶ Περί Μίνω καὶ Ῥαδαμάνθου εἰς ἔπη τετρακισχίλια. ἰδρύσατο δὲ καὶ παρ' Ἀθηναίους τὸ ἱερόν τῶν Σεμνῶν, ὡς φησι Λόβων ὁ Ἄργεῖος ἐν τῷ Περί ποιητῶν (fr. 16 Crön.). λέγεται δὲ καὶ πρῶτος οἰκίας καὶ ἀγρούς καθῆραι καὶ ἱερὰ ἰδρύσασθαι. εἰσὶ δ' οἱ μὴ κοιμηθῆναι αὐτὸν λέγουσιν, ἀλλὰ χρόνον τινὰ ἐκπατῆσαι ἀσχολούμενον περὶ ῥίζοτομίαν.

Φέρεται δ' αὐτοῦ καὶ ἐπιστολὴ πρὸς Σόλωνα τὸν νομοθέτην, περιέχουσα πολιτείαν ἣν διέταξε Κρησὶ Μίνως. ἀλλὰ Δημήτριος ὁ Μάγνης ἐν τοῖς Περί ὁμωνύμων ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων διελέγχειν πειρᾶται τὴν ἐπιστολὴν ὡς νεαρὰν καὶ μὴ τῇ Κρητικῇ φωνῇ γεγραμμένην, Ἄτθιδι δὲ καὶ ταύτῃ νέα. ἐγὼ δὲ καὶ ἄλλην εὔρον ἐπιστολὴν ἔχουσαν οὕτως:

Ἐπιμενίδης Σόλωνι

Θάρρει, ὦ ἑταῖρε. αἱ γὰρ ἔτι θητευόντεσσιν Ἀθηναίους καὶ μὴ εὐνομημένοις ἐπεθήκατο Πεισίστρατος, εἶχε κα τὰν ἀρχὰν αἰεὶ, ἀνδραποδιζάμενος τῶς πολιήτας· νῦν δὲ οὐ κακῶς ἀνδρας δουλῶται· τοὶ μεμνάμενοι τῆς Σόλωνος μανύσιος ἀλγιόντι πεδ' αἰσχύνας οὐδὲ ἀνεξοῦνται τυραννοῦμενοι. ἀλλ' αἱ κα Πεισίστρατος κατασχέθη τὰν πόλιν, οὐ μὰν ἐς παῖδας τήνω ἔλπομαι τὸ κράτος ἴξεσθαι· δυσμάχανον γὰρ ἀνθρώπως ἐλευθεριάξαντας ἐν τεθμοῖς ἀρίστοις δούλως ἤμεν. τὸ δὲ μὴ ἀλᾶσθαι, ἀλλ' ἔρπε ἐς Κρήτην ποθ' ἀμέ. τουτᾶ γὰρ οὐκ ἐσεῖται τιν δεινὸς ὁ μόνναρχος· αἱ δὲ πη ἐπ' ἀλατεία ἐγκύρσωντί τοι τοὶ τήνω φίλοι, δειμαίνω μὴ τι δεινὸν πάθης.

Καὶ οὗτος μὲν ὧδε. (114) φησὶ δὲ Δημήτριός τινας ἱστορεῖν ὡς λάβοι παρὰ Νυμφῶν ἔδεσμά τι καὶ φυλάττοι ἐν χηλῇ βοός· προσφερόμενός τε κατ' ὀλίγον μηδεμῖα κενοῦσθαι ἀποκρίσει μηδὲ ὀφθῆναί ποτε ἐσθίων. μέμνηται αὐτοῦ καὶ Τίμαιος ἐν τῇ δευτέρῃ (fr. 45; FHG I, 201).

λέγουσι δὲ τινες ὅτι Κρηῖτες αὐτῷ θύουσιν ὡς θεῷ· φασὶ γὰρ καὶ [προ]γνωστικώτατον γεγονέναι. ἰδόντα γοῦν τὴν Μουνιχίαν παρ' Ἀθηναίους ἀγνοεῖν φάναι αὐτούς, ὅσων κακῶν αἴτιον ἔσται τοῦτο τὸ χωρίον αὐτοῖς· ἐπεὶ κἂν τοῖς ὁδοῦσιν αὐτὸ διαφορῆσαι (B 10). ταῦτα ἔλεγεν τοσοῦτοις πρότερον χρόνοις. λέγεται δὲ ὡς καὶ πρῶτος αὐτὸν Αἰακὸν λέγοι καὶ Λακεδαιμονίοις προείποι τὴν ὑπὸ Ἄρκάδων ἄλωσιν προσποιηθῆναί τε πολλάκις ἀναβεβιωκέναι. (115) Θεόπομπος δ' ἐν τοῖς Θαυμασίοις (F GrHist. 115 F 69; II, 549) κατασκευάζοντος αὐτοῦ τὸ τῶν Νυμφῶν ἱερόν ῥαγῆναι φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ· „Ἐπιμενίδη, μὴ Νυμφῶν, ἀλλὰ Διός.“

Κρησί τε προειπεῖν τὴν Λακεδαιμονίων ἦτταν ὑπὸ Ἀρκάδων, καθάπερ προείρηται. καὶ δὴ καὶ ἐλήφθησαν πρὸς Ὀρχομενῶν. γηρᾶσαί τε ἐν τοσαύταις ἡμέραις αὐτὸν ὄσαπερ ἔτη κατεκοιμήθη· καὶ γὰρ τοῦτό φησι Θεόπομπος. Μυρωνιανὸς δὲ ἐν Ὀμοίοις (fr. 1; FHG IV, 454) φησὶν ὅτι Κούρητα αὐτὸν ἐκάλουν Κρηῆτες· καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ φυλάττουσι Λακεδαιμόνιοι παρ' ἑαυτοῖς κατὰ τι λόγιον, ὡς φησι Σωσίβιος ὁ Λάκων (fr. 17; FHG II, 628).

γεγόνασι δὲ καὶ Ἐπιμενίδααι ἄλλοι δύο ὃ τε γενεαλόγος καὶ τρίτος ὁ Δωριδί γεγραφῶς περὶ Ῥόδου.

A 2 = Suda, Lexicon, s.v. Ἐπιμενίδης

Ἐπιμενίδης, Φαίστου ἢ Δωσιάδου ἢ Ἀγησάρχου υἱὸς καὶ μητρὸς Βλάστας, Κρηῆς ἀπὸ Κνωσοῦ ἐποποιός. (οὗ λόγος ὡς ἐξιὸι ἢ ψυχὴ ὀπόσον ἤθελε καιρὸν καὶ πάλιν εἰσῆιει ἐν τῷ σώματι· τελευτήσαντος δὲ αὐτοῦ πόρρω χρόνων τὸ δέρμα εὐρησθαι γράμμασι κατάστικτον.) γέγονε δὲ ἐπὶ τῆς λ Ὀλυμπιάδος (660/657 BC), ὡς προτερεύειν καὶ τῶν ζ κληθέντων σοφῶν ἢ καὶ ἐπ' αὐτῶν γενέσθαι. ἐκάθηρε γοῦν τὰς Ἀθήνας τοῦ Κυλωνείου ἄγους κατὰ τὴν μδ Ὀλυμπιάδα (604/601 BC) γηραιὸς ὢν. ἔγραψε δὲ πολλὰ ἐπικῶς καὶ καταλογάδην μυστήριά τινα καὶ καθαρμούς καὶ ἄλλα αἰνιγματώδη.

πρὸς τοῦτον γράφει Σόλων ὁ νομοθέτης μεμφόμενος τῆς πόλεως κάθαρσιν (= DL I, 64).

οὗτος ἔζησεν ρν ἔτη, τὰ δὲ ζ ἐκαθεύδησεν.

καὶ παροιμία 'τὸ Ἐπιμενίδειον δέρμα' ἐπὶ τῶν ἀποθέτων.

A 3 = Strabón, Geographica X, 479

ἐκ δὲ τῆς Φαιστοῦ τὸν τοὺς καθαρμούς ποιήσαντα διὰ τῶν ἐπῶν Ἐπιμενίδην φασὶν εἶναι.

A 4/1 = Aristotelés, Ἀθην. πολιτεία 1

Μύρωνος καθ' ἱερῶν ὀμόσαντες ἀριστίνδην. καταγνωσθέντος δὲ τοῦ ἄγους αὐτοὶ μὲν ἐκ τῶν τάφων ἐξεβλήθησαν, τὸ δὲ γένος αὐτῶν ἔφυγεν ἀειφυγίαν. Ἐπιμενίδης δ' ὁ Κρηῆς ἐπὶ τούτοις ἐκάθηρε τὴν πόλιν.

A 4/2 = Plútarchos, Solon 12

ἐν δὲ τῷ τότε χρόνῳ τῆς στάσεως ἀκμὴν λαβούσης μάλιστα καὶ τοῦ δήμου διαστάντος ἤδη δόξαν ἔχων ὁ Σόλων παρηλθεν εἰς τὸ μέσον ἅμα τοῖς ἀριστοῖς τῶν

Ἰθηναίων καὶ δεόμενος καὶ διδάσκων ἔπεισε τοὺς ἑναγεῖς λεγομένους δίκην ὑποσχεῖν καὶ κριθῆναι τριακοσίων ἀριστίνδην δικαζόντων. Μύρωνος δὲ τοῦ Φλυέως κατηγοροῦντος ἐάλωσαν οἱ ἄνδρες καὶ μετέστησαν οἱ ζῶντες, τῶν δ' ἀποθανόντων τοὺς νεκροὺς ἀνορύξαντες ἐξέριψαν ὑπὲρ τοὺς ὄρους. ταύταις δὲ ταῖς ταραχαῖς καὶ Μεγαρέων συνεπιθεμένων ἀπέβαλον τε Νίσαιαν οἱ Ἰθηναῖοι καὶ Σαλαμῖνος ἐξέπεσον αὐθις. καὶ φόβοι τινὲς ἐκ δεισιδαιμονίας ἅμα καὶ φάσματα κατεῖχε τὴν πόλιν, οἱ τε μάντις ἄγη καὶ μiasμοὺς δεομένους καθαρωῶν προφαίνεσθαι διὰ τῶν ἱερῶν ἠγόρευον. οὕτω δὴ μετὰπεμπτος αὐτοῖς ἦκεν ἐκ Κρήτης Ἰπιμενίδης ὁ Φαίστιος, ὄν ἕβδομον ἐν τοῖς σοφοῖς καταριθμοῦσιν ἔνιοι τῶν οὐ προσιεμένων τὸν Περῖανδρον. ἐδόκει δὲ τις εἶναι θεοφιλῆς καὶ σοφὸς περὶ τὰ θεῖα, τὴν ἐνθουσιαστικὴν καὶ τελεστικὴν σοφίαν. διὸ καὶ παῖδα νύμφης ὄνομα Βάλτης καὶ Κούρητα νέον αὐτὸν οἱ τότε ἄνθρωποι προσηγόρευον. ἐλθὼν δὲ καὶ τῶι Σόλωνι χρησάμενος φίλωι πολλὰ προσυπειργάσατο καὶ προωδοποίησεν αὐτῶι τῆς νομοθεσίας. καὶ γὰρ εὐσταλεῖς ἐποίησε ταῖς ἱερουργίαις καὶ περὶ τὰ πένθη πραοτέρους, θυσίας τινὰς εὐθύς ἀναμίξας πρὸς τὰ κήδη καὶ τὸ σκληρὸν ἀφελῶν καὶ τὸ βαρβαρικόν, ὧι συνείχοντο πρότερον αἱ πλεῖσται γυναῖκες. (B 10). Ἰπιμενίδης μὲν οὖν μάλιστα θαυμασθεῖς καὶ χρήματα διδόντων πολλὰ καὶ τιμὰς μεγάλας τῶν Ἰθηναίων οὐδὲν ἢ θαλλὸν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας αἰτησάμενος καὶ λαβὼν ἀπῆλθεν.

A 5 /1 = Platón, Leges I; 642d

τῆιδε γὰρ ἴσως ἀκήκοας, ὡς Ἰπιμενίδης γέγονεν ἀνὴρ θεῖος, ὃς ἦν ἡμῖν οἰκεῖος, ἐλθὼν δὲ πρὸ τῶν Περσικῶν δέκα ἔτεσιν πρότερον παρ' ὑμᾶς κατὰ τὴν τοῦ θεοῦ μαντείαν θυσίας τε ἐθύσατό τινας, ἅς ὁ θεὸς ἀνεῖλεν, καὶ δὴ καὶ φοβουμένων τὸν Περσικὸν Ἰθηναίων στόλον εἶπεν, ὅτι δέκα μὲν ἐτῶν οὐχ ἤξουσιν, ὅταν δὲ ἐλθῶσιν, ἀπαλλαγῆσονται πράξαντες οὐδὲν ὧν ἠλπίζον παθόντες τε ἢ δρᾶσαντες πλείω κακά. τότε οὖν ἐξενώθησαν ὑμῖν οἱ πρόγονοι ἡμῶν.

A 5 /2 = Platón, Leges III; 677d

ἄρ' ἴστ', ὦ Κλεινία, τὸν φίλον ὅτι παρέλιπες τὸν ἀτεχνῶς χθὲς γενόμενον; ἡμῶν φράζεις Ἰπιμενίδην; ἴναί τοῦτον· πολὺ γὰρ ὑμῖν ὑπερεπήδησε τῶι μηχανήματι τοὺς ξύμπαντας, ὦ φίλε, ὁ λόγῳ μὲν Ἰσιόδου ἐμαντεύετο πάλαι τῶι δ' ἔργῳ ἐκεῖνος ἀπετέλεσεν.

A 5 /3 = Plútarchos, Septem sapientium convivium 157d

Σόλωνος δὲ ξένον Ἐπιμενίδην νόμος τις ἀπέχεσθαι τῶν ἄλλων σιτίων κελεύει, τῆς δ' ἀλίμου δυνάμεως, ἦν αὐτὸς συντίθησι μικρὸν εἰς τὸ στόμα λαμβάνοντα διημερεύειν ἀνάριστον καὶ ἄδειπνον ... ὁ δὲ Σόλων ἔφη θαυμάζειν τὸν Ἄρδαλον, εἰ τὸν νόμον οὐκ ἀνέγνωκε τῆς διαίτης τοῦ ἀνδρὸς ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖς Ἡσιόδου γεγραμμένον·

ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ πρῶτος Ἐπιμενίδῃ σπέρματα τῆς τροφῆς ταύτης παρασχὼν καὶ ζητεῖν (ὁ) διδάξας ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλω μέγ' ὄνειαρ' (Opera et dies 41)· ὅϊοι γάρ', ὁ Περίανδρος εἶπε, τὸν Ἡσιόδον ἐννοῆσαί τι τοιοῦτον, οὐκ ἐπαινέτην ὄντα φειδοῦς ἀεὶ, καὶ πρὸς τὰ λιτότατα τῶν ὄψων ὡς ἥδιστα παρακαλεῖν ἡμᾶς; ἀγαθὴ μὲν γὰρ ἡ μαλάχη βρωθῆναι, γλυκὺς δ' ὁ ἀνθέρικος· τὰ δ' ἄλιμα ταῦτα καὶ ἄδιψα φάρμακα μᾶλλον ἢ σιτία πυνθάνομαι καὶ μέλι καὶ τυρόν τινα βαρβαρικὸν δέχεσθαι...

A 6 = Theophrastos, Historia plantarum VII,12,1

ἐδώδιμοι (...) καὶ ἡ τοῦ ἀσφοδέλου ῥίζα καὶ ἡ τῆς σκίλλης πλήν οὐ πάσης, ἀλλὰ τῆς Ἐπιμενιδείου καλουμένης, ἡ ἀπὸ τῆς χρήσεως ἔχει τὴν προσηγορίαν.

Cfr.. Characteres 16,13:

ἰερείας καλέσας σκίλλῃ ἢ σκύλακι κελεῦσαι αὐτὸν περικαθᾶραι.

A 6a = Apuleius, Apologia 27

qui providentiam mundi curiosius vestigant et impensius deos celebrant eos vero vulgo magos nominant, quasi facere etiam sciunt quae sciunt fieri, ut olim fuere Epimenides et Orpheus et Pythagoras et Ostanes ac dein similiter suspectata Empedocli catharmoe, Socrati daemonion, Platonis τὸ ἀγαθόν.

A 7 = Kléméns Alexandrijský, Protrepticus 2,26

ὥσπερ ἀμέλει καὶ Ἐπιμενίδης ὁ παλαιὸς Ὑβρεως καὶ Ἀναιδείας Ἀθήνησιν ἀναστήσας βωμούς·

Cfr. Pausaniás, Graecae descriptio I,28,5:

τοὺς δὲ ἀργοὺς λίθους, ἐφ' ὧν ἐστᾶσιν ὅσοι δίκας ὑπέχουσι καὶ οἱ διώκοντες, τὸν μὲν Ὑβρεως τὸν δὲ Ἀναιδείας αὐτῶν ὀνομάζουσι. πλησίον δὲ ἱερὸν θεῶν ἐστὶν ἃς καλοῦσιν Ἀθηναῖοι Σεμνάς, Ἡσιόδου δὲ Ἐρινῦς ἐν Θεογονίᾳ.

A 8/1 = Pausaniás, Graecae descriptio I,14,4

πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦδε ἔνθα καὶ τοῦ Τριπτολέμου τὸ ἄγαλμα, ἔστι βοῦς χαλκοῦς οἷα ἐς
 θυσίαν ἀγόμενος. πεποιήται δὲ καθήμενος Ἐπιμενίδης Κνώσιος, ὃν ἐλθόντα εἰς
 ἀγρὸν κοιμᾶσθαι λέγουσιν ἐσελθόντα ἐς σπήλαιον. ὁ δὲ ὕπνος οὐ πρότερον ἀνήκεν
 αὐτὸν πρὶν ἢ οἱ τεσσαρακοστὸν ἔτος γενέσθαι καθεύδοντι. καὶ ὕστερον ἔπη τε
 ἐποίει καὶ πόλεις ἐκάθηρεν ἄλλας τε καὶ τὴν Ἀθηναίων.

A 8/2 = Serv. Georg. 1,19

unicque puer monstrator aratri ... vel Epimenides, qui postea Buzyges dictus est secundum
 Aristotelem (fr. 386 R.).

A 8/3 = Hésychios, Lexicon

Βουζύγης· ἥρως Ἀττικὸς ὁ πρῶτος βοῦς ὑπ' ἄροτρον ζεύξας· ἐκαλεῖτο δὲ
 Ἐπιμενίδης.

Cfr. Suidás, Lexicon:

Βουζύγης· ὁ Ἡρακλῆς.

Papyrus Oxy. 26.2442; fr. 29, 5f. (ed. H.J. Mette)

Ἐπιμεν[ίδης] δ' ἐν ξ Γε[νεαλογ]ιῶν ὑπὸ Γλαύκου ἐρίσαντα [Κλύμενον ἀναιρεθῆναι]
 τῶι ζεύγει τ' (...).